

16e Nieuwsbrief Zaden

Inhoud

Een teken van solidariteit	1
FNV-symposium over schone gewassen en veilige werknemers: meer aandacht nodig voor de risico's van gif	3
Indiase vakbondsleider Chennaiah Poguri: "Bewustwording is heel belangrijk"	5
Opnieuw moeizame cao-onderhandelingen in de tuinadzensector.....	7
Wilma Roos gaat met pensioen en neemt afscheid van een enorme inspiratiebron.....	8

Een teken van solidariteit

Het staat elke week wel een keer in de krant: alarmerende berichten over de gevolgen van gewasbescherming op de gezondheid van werknemers, omwonenden en consumenten. Ook van onze partners in het zuiden horen wij deze berichten: het gebruik van pesticiden die in Nederland al lang verboden zijn, veroorzaakt slachtoffers in de zadenteelt, maar ook in bloemen-, palmolie- en groente- en fruitteelt. Reden voor Mondiaal FNV om aandacht te schenken aan deze problematiek. En om een uitwisselingsweek te organiseren voor 5 buitenlandse partners uit India, Colombia, Ghana, Zuid-Afrika en Marokko. Hoogtepunt van deze week was het symposium dat op 19 september werd gehouden; in deze nieuwsbrief het verslag.

In een interview licht Poguri Chennaiah van de Indiase landarbeidersbond NAAWU nog eens toe hoe belangrijk deze internationale uitwisselingen zijn. Het was een eyeopener voor hem dat ook in andere landen landarbeiders worstelen met de negatieve gevolgen van pesticidengebruik. Het is belangrijk dat vakbonden wereldwijd zich verenigen om strategieën uit te wisselen en internationale bedrijven op hun verantwoordelijkheid te wijzen.

Het belang van een sterke vakbond wordt nog eens onderstreept in het interview met FNV-bestuurder Jeroen Brandenburg over vastgelopen cao-onderhandelingen in de Nederlandse zadensector. De grote winsten die in deze sector gemaakt worden, komen niet bij de landarbeiders in India en andere landen terecht, maar worden ook niet in Nederlandse cao's verzilverd. Omdat ook Nederlandse werknemers niet structureel profiteren, gaat FNV-sector Agrarisch Groen door met de onderhandelingen.

Deze 16^e nieuwsbrief is de laatste nieuwsbrief waaraan ik als beleidsmedewerker Mondiaal FNV meewerk. Eind dit jaar stop ik, na 23 jaar Mondiaal FNV. Reden voor een terugblik van onze betrokkenheid bij de landarbeidersbond NAAWU. In het interview dat Astrid van Unen met mij afnam kunnen jullie lezen hoe APVVU van een kleine landarbeidersbond in de staat Andra Pradesh uitgroeide tot een federatie van 850.000 leden in vier deelstaten. De eerste projecten richtten zich vooral op het

versterken van de vakbond, door het terugdringen van migratie en het toegankelijk maken van sociale zekerheid. De recente ondersteuning onderstrepen vooral de internationale verwevenheid van de landbouwproductie. De ketenaansprakelijkheid voor fatsoenlijke arbeidsomstandigheden, waaronder gezond en veilig werken, van grote internationale ondernemingen, is nieuw voor de vakbonden en landarbeiders. De internationale solidariteit van de FNV-sector Agrarisch Groen is daarom meer dan welkom.

Dat hier al nieuwsbrief nummer 16 ligt, is een teken van deze solidariteit. De nauwe betrokkenheid van de FNV-sector Agrarisch Groen vormt een verbindende schakel tussen landarbeiders in onder meer India, Nepal en Marokko en vakbondsleden uit Nederland. Ik heb dit altijd als zeer inspirerend ervaren en als een van de beste voorbeelden hoe de FNV zich kan inzetten voor fatsoenlijke arbeidsomstandigheden wereldwijd. Ik ben dan ook zeer blij dat mijn opvolger Rosa van Wieringen doorgaat met het zogenoemde horticulture programma. Ik stop bij Mondiaal, maar ik stop niet met het vakbondswerk.

Bestuurder Jeroen Brandenburg, alle actieve kaderleden en Astrid van Unen, allemaal heel hartelijk bedankt voor de fijne samenwerking en voor nu: fijne feestdagen en een 2026 waarin voor alle werknemers, in Nederland en in het zuiden, gezond en veilig werk voorop staat.

Wilma Roos
Scheidend beleidsadviseur Mondiaal FNV

Fotografie: Roderick Polak

FNV-symposium over schone gewassen en veilige werknemers: meer aandacht nodig voor de risico's van gif

‘Schone gewassen, veilige werknemers: samen voor gezonde, duurzame toeleveringsketens’, zo luidt de titel van het symposium dat Mondiaal FNV organiseert op 19 september 2025 in Den Haag. De focus ligt op de bescherming van medewerkers tegen pesticiden en andere gewasbeschermingsmiddelen in de zaad-, bloemen- en palmolie-industrie. Met sterke vakbonden en kritische consumenten komen we al een heel eind.

Hoe kunnen we arbeiders en hun gemeenschappen in de zaad-, bloemen- en palmolie-industrie beschermen tegen de gevaren van landbouwchemicaliën? Dat is de centrale vraag tijdens dit symposium in de Haagse Humanity Hub. Met aandacht voor de risico's, de praktische oplossingen voor het verbeteren van de gezondheid en veiligheid van werknemers en de vitale rol die vakbonden spelen bij het pleiten voor verandering. Aanwezig zijn (internationale) vakbondsleden en -leiders, vertegenwoordigers van ngo's, het bedrijfsleven en ambtenaren.

Acute pesticide vergiftiging

Professor Hans Kromhout, specialist op het gebied van arbeidshygiëne en epidemiologie en werkzaam bij het Institute for Risk Assessment Sciences van de Universiteit Utrecht, bijt het spits af met een boeiende lezing. Sinds eind jaren tachtig doet hij onderzoek naar de effecten van pesticiden, onder andere op borstkanker. Hij constateert veel verschil in gebruiken tussen 'noord' en 'zuid'. Hij deed twee onderzoeken naar de effecten van pesticiden in de bloemensector in Kenia en Ethiopië, met een tijdsinterval van 25 jaar om te zien of er iets ten goede veranderde. Het tegendeel bleek waar. In Ethiopië blijkt niet alleen een toename van het gebruik van pesticiden, maar worden ook gevaarlijkere pesticiden gebruikt, nog steeds zonder enige bescherming. Zo'n 16 procent van de werknemers lijdt in dit land aan acute pesticide vergiftiging (APP). In Kenia is de situatie evenmin positief wat het gebruik van pesticiden betreft. Daarnaast belanden hier steeds meer mensen in slecht betaalde banen. “Zo krijgen wij goedkope rozen”, constateert Kromhout droogjes.

‘Geen rare beestjes’

Kromhout pleit onder meer voor primaire preventie door een wereldwijd verbod op pesticiden die als schadelijk worden beschouwd. Ook kan wereldwijde registratie van landbouwchemicaliën en certificering helpen. En verder pleit hij voor kritische consumenten. In de zaal roept iemand spontaan: “Ik koop nooit meer bloemen! Maar dat is geen oplossing voor de werknemers.” Kromhout zegt dat het bewustzijn in Nederland redelijk groot is, dankzij neurologen en huisartsen die constant de publiciteit zoeken. “De voornaamste toevoer in ons lichaam is de voeding”, zegt hij. EU-regelgeving

draagt hieraan bij. “Boontjes uit Afrika die geïmporteerd worden, moeten bespoten worden, want wij willen hun ziektes niet. ‘Geen rare beestjes’, zeggen de EU-regelingen.”

Verantwoordelijkheid nemen

In het [filmpje ‘Clean Crops, Safe Workers’](#) legt FNV-bestuurder Jeroen Brandenburg het dilemma nog eens haarfijn uit: “Wij zijn een van de grootste producenten en exportlanden van agrarische producten in de wereld. Veel van onze producten worden in landen van Afrika en Azië verbouwd en een groot probleem is dat daar veel gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Eigenlijk vind ik dat als Nederland zo’n grote rol speelt in de agrarische sector, ze hun verantwoordelijkheid moeten nemen om het gebruik van die middelen te verminderen en de veiligheid bij het gebruik van deze middelen moeten verbeteren.”

Vervuilde rivieren

Leiders van buitenlandse vakbonden in de zaad-, bloemen- en palmolie-industrie met wie Mondiaal FNV samenwerkt, delen in een forumgesprek hun eigen ervaringen met pesticiden. Zo vertelt Ndaizivei Kamoto van de internationale sectorbond in de voeding IUF dat de landbouwbonden in Afrika vooral vechten voor het leven van de werknemers. “We verliezen elke dag een collega.” Gustavo Aristizabal van de Colombiaanse palmoliebond Sintra Palmas benadrukt dat ook zij met pesticiden werken die in de EU verboden zijn. Lahoucine Boulberj van de Marokkaanse landbouwbond FNSA vecht al jaren voor beschermingsmiddelen voor zijn leden die met pesticiden werken. Emelia Ghansah van de Ghanese landbouwbond GAWU wijst erop dat bij haar leden het behoud van banen voorop staat. “Werknemers zijn bang om hun baan te verliezen, en dus bang om op te staan tegen onrecht.” Chennaiah Poguri van de Indiase vakbondsfederatie NAAWU vertelt dat 34 wereldwijd verboden pesticiden nog in India worden gebruikt. “Die vervuilen de zaden, maar ook de rivieren, terwijl de landarbeiders heel slecht betaald worden.”

Data verzamelen

Bewustzijn creëren is hierin heel belangrijk, zo beamen de buitenlandse vakbondsleiders. Boulberj vertelt dat de werknemers inmiddels weten dat pesticiden gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals huiduitslag en ademhalingsmoeilijkheden. De Marokkaanse landbouwbond heeft samen met Mondiaal FNV een voorlichtingsprogramma hierop ontwikkeld. Ook in Ghana krijgen de werknemers inmiddels training. Ghansah pleit wel voor meer arbeidsinspecties in de velden. Poguri’s vakbondsfederatie verzamelt data over arbeidsomstandigheden in de diverse zaadproductiebedrijven en gebruikt deze in de lobby naar de overheid toe. Daarnaast worden preventie en monitoring genoemd als cruciale acties. Astrid Kaag, beleidsmedewerker van Mondiaal FNV voegt eraan toe dat druk op de inkopende bedrijven door onder andere de FNV zeker ook kan helpen.

Oplossingen op een rij

Aan het eind van het symposium worden alle aangedragen oplossingen nog eens op een rij gezet. Zoals het gebruik van geschikte beschermingsmiddelen die aangepast zijn aan gebruik in de tropen, het verbieden van de gevaarlijkste gewasbeschermingsmiddelen, het overgaan op biologische bestrijdingsmiddelen, een betere handhaving, een actieplan maken en als vakbonden gezamenlijk programma's ontwikkelen voor beter en gezond werken.

Verslag: Astrid van Unen

Fotografie: Hilke Jansen

Indiase vakbondsleider Chennaiah Poguri: “Bewustwording is heel belangrijk”

Voor een doorgewinterde vakbondsman als Chennaiah Poguri die opkomt voor de werknemers in de Indiase landbouw, is het FNV-programma de derde week in september een zekere eyeopener. In deze week zijn vakbondsleiders uit India, Marokko, Oeganda en Colombia uit de palmolie en tuinbouw in Nederland voor een serie bijeenkomsten met bedrijven en overheidsorganisaties. Onderzocht wordt hoe samengewerkt kan worden met een specifieke focus op veilig en gezond werken met gewasbeschermingsmiddelen.

Poguri leert tijdens zijn bezoek aan Nederland van FNV's bijeenkomsten en laat zich inspireren. “Uitwisseling is belangrijk. Geen liefdadigheid, maar wel commitment en steun. Dat is wat Mondiaal FNV doet.” Hij is coördinator van de vakbondsfederatie NAAWU en is al een half leven lang betrokken bij de overlevingsstrijd die de kleine boeren en landarbeiders in India moeten voeren. Onderbetaling is een belangrijk thema, maar ook pesticiden spelen een vernietigende rol in de Indiase landbouw. “Ik wist wel dat Mondiaal FNV solidair was met andere bonden in andere landen”, zegt Poguri, “maar ik kende de problemen van die andere bonden niet. Ik wist niet dat het pesticidegebruik ook daar zo vernietigend is. En ik realiseer me nu dat er veel meer vrouwen in de palmoliesector werken. Ik dacht dat dit alleen in de reguliere landbouw was.” Hoopvol: “Nu heb ik gezien dat het netwerk International Palmoil Workers United (IPOWU) kan worden verbreed naar de gehele landbouwsector, omdat we allemaal met multinationals te maken hebben.”

Elkaar vooruit helpen

Tijdens zijn bezoek aan Nederland loopt Poguri met een linnen tasje rond met de tekst 'May the student in you live forever'. Een spreuk die op zijn lijf geschreven is, want Poguri leert nog steeds. Wat hem tijdens deze week inspireert is dat vakbonden uit de andere landen de hoop niet verliezen, ondanks dat multinationals niet meewerken. "Ze nemen verschillende stappen om hen te benaderen. Wij doen dit bijvoorbeeld met onderzoek. Onlangs hebben we onderzocht hoeveel persoonlijke beschermingsmiddelen kosten om de werknemers tijdens het sproeien van pesticiden te beschermen. Dit bleek 0,02% van de totale kosten te zijn. De multinationals hoeven dus niet bang te zijn dat dit ten koste gaat van hun enorme winsten. Deze kennis gaan we gebruiken in gesprekken en onderhandelingen met bedrijven. In de palmolie zal een ander prijskaartje aan de persoonlijke beschermingsmiddelen hangen, en het is de moeite van het onderzoeken waard. Zo helpen we elkaar vooruit." Wat hij ook van belang vindt, is dat er 32 giftige pesticiden wereldwijd verboden zijn, maar in India nog steeds gebruikt worden. "Die bewustwording is heel belangrijk. De FNV is hier erg bij betrokken en actief in."

Fotografie: Roderick Polak

Ketens ontwarren

Een geplande ontmoeting met medewerkers van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) levert Poguri meteen een afspraak op. Een medewerkster komt binnenkort naar India en zal dan ook NAAWU's werk in Telengana bezoeken. "We moeten zien of de Nederlandse regering ons kan versterken in onze strijd."

Internationale solidariteit noemt hij een manier om elkaar te inspireren en te helpen. "Uitwisseling is belangrijk. Geen liefdadigheid, maar wel commitment en steun. Dat is wat Mondiaal FNV doet. We kunnen proberen de ketens in de verschillende sectoren te ontwarren en die internationaal met elkaar te verbinden." Die internationale solidariteit kan vele vormen aannemen, denkt Poguri. "Festivals zoals de FNV die organiseert kunnen het publiek informeren. Ook workshops en

uitwisselingsprogramma's helpen hierin mee. En internationale netwerken per sector zijn heel bruikbaar. We hebben de Global Union Federations (GUF's), maar die zijn soms te algemeen. Jouw schoen past mij niet. De problemen in Indonesië zijn anders dan in Colombia. Zo'n netwerk kan meer op maat werken en directer reageren."

Interview: Astrid van Unen

Fotografie: Wilma Roos

Opnieuw moeizame cao-onderhandelingen in de tuinzadensector

Alle voorstellen van de FNV voor een nieuwe cao Tuinzaadbedrijven zijn afgewezen. FNV-bestuurder Jeroen Brandenburg van de sector Agrarisch Groen onderdrukt een diepe zucht. Het is niet de eerste keer dat de cao-onderhandelingen in deze sector "vrij moeizaam" verlopen. Of het nu om loonsverhoging of secundaire arbeidsvoorwaarden gaat: de werkgevers blijven piepen dat ze onvoldoende geld hebben.

De werkgevers willen vasthouden aan [het idee van een 'raam-cao'](#). Dat betekent dat bedrijven met een ondernemingsraad (OR) zelf afspraken moeten maken. "Maar de OR'en willen juist niet al die onderwerpen op hun tafel krijgen", zegt Brandenburg. Centrale voorstellen zijn onder meer de 80-90-100-regeling voor ouderen. Dit betekent 80% werken, 90% loon en 100% pensioensparen. De werkgevers hebben er geen oren naar, evenmin naar een centrale regeling voor mantelzorg, rouwverlof en een RVU-regeling om eerder te stoppen met werken.

Behoorlijke winsten

"Ook onze looneis van 6% valt slecht. Hun voorstel is juist onder het inflatieniveau van 3,1%." Hun bod is nu 2%, volgend jaar 2,5% en over twee jaar nog eens 2,5%. "Hoveniers krijgen meer loonsverhoging dan de werknemers in de tuinzadensector. De werkgevers, met wie wij via Plantum onderhandelen, zeggen dat de omstandigheden in de sector het afgelopen jaar moeilijker zijn geworden. Ze noemen stijgende kosten, onzekerheid in de wereld en een dalende omzet bij sommige bedrijven. Maar als je hun jaarcijfers goed leest, zie je dat ze behoorlijke winsten hebben gemaakt. Met andere woorden: ze doen huilie-huilie aan de onderhandelingstafel, maar ondertussen cashen ze wel de winst." De werkgevers zeggen ook dat ze het belangrijk vinden dat medewerkers hun koopkracht behouden, maar willen een loonstijging die volgens hen 'in balans' is. "Zij vinden onze looneis van 6% te hoog, om dezelfde bovengenoemde reden."

FNV-bestuurder Jeroen Brandenburg

Seinen op rood

Brandenburg noemt het een zorgelijke ontwikkeling: “De vakbondsrechten staan onder druk. De werkgevers dulden geen kritische blik. Ze communiceren aan hun werknemers dat de FNV onredelijke eisen stelt. Dat veroorzaakt arbeidsonrust. We zien dat onze leden en de werknemers hierop angstig reageren. Dat is niet van deze tijd.”

De FNV-bestuurder zet daarom zoveel mogelijk in op het activeren van de leden en werknemers, door te flyeren, Whatsapp-berichten te versturen en Teams-vergaderingen te organiseren. “Uit een enquête die we hebben uitgezet blijkt dat de leden wel centrale afspraken willen, dus daar zetten we weer op in. Liefst zouden we in december al een cao klaar hebben, maar dat kan alleen als we elkaar serieus nemen. Vooralsnog is het heel teleurstellend. Alle seinen staan op rood.”

Afscheid van Wilma Roos

Jeroen Brandenburg heeft de laatste jaren in het internationale vakbondswerk intensief met beleidsadviseur Wilma Roos van Mondiaal FNV samengewerkt. Zij gaat nu met pensioen. “We hebben een mooie en prettige samenwerking gehad”, zegt Brandenburg. “Wilma heeft een sterke persoonlijkheid en werkte altijd vanuit passie en verantwoordelijkheidsgevoel. Ik ga haar zeker missen.”

Een mooie herinnering koestert Brandenburg aan zijn eerste reis naar India in 2018 met kaderleden. “We bezochten een tempel waar een zeer sterke lucht hing. We liepen daar op blote voeten, die continue plakten door alle offers met kokosnoten en vervolgens gingen we koffie drinken met geitenmelk. We keken elkaar aan. Ik zei tegen Wilma: ‘Dit is wel mijn vuurdoop in India...’ Ik ben Wilma ook dankbaar dat ik via haar netwerk nieuwe mensen hebben leren kennen.”

Interview: Astrid van Unen

Wilma Roos gaat met pensioen en neemt afscheid van een enorme inspiratiebron

Een wisseling van de wacht: na bijna 23 jaar bij Mondiaal FNV gaat beleidsadviseur Wilma Roos met pensioen. “Ik heb het met veel plezier gedaan”, zegt ze. Nu draagt ze haar werk over aan collega Rosa van Wieringen. Maar niet voordat ze uitgebreid terugblijkt op zoveel mooie jaren vruchtbaar werk. “Ik zal het zeker gaan missen.”

In 23 jaar kan veel veranderen. Niet alleen in de visie en focus van Mondiaal FNV op partners en ontwikkelingslanden, ook door de ontwikkelingen ter plaatse. Bij haar aantreden in 2003 kreeg Wilma Roos meteen enkele partners in India in haar pakket, en vanaf 2006 partners in de agrarische sector. “Het eerste programma was op het thema hiv/aids”, vertelt ze. “In 2006 stond dit hoog op de agenda omdat er in zuid-India veel mensen met hiv besmet raakten en aids kregen. De landarbeidersbond APVVU in Andra Pradesh diende een project in om het aantal besmettingen terug te dringen.”

2025: Wilma op werkbezoek in India

Terugdringen van binnenlandse migratie

Op het Indiase platteland kwamen hiv en aids relatief vaak voor, omdat mannen in het laagseizoen, als er weinig werk was, naar de steden trokken, zonder vrouw en kinderen, en daar besmet raakten. “Bij terugkeer op het platteland besmetten ze dan hun vrouw en omdat er zo’n stigma omheen hing, durfde hier niemand over te praten en lieten de landarbeiders zich dus ook niet behandelen. Terwijl er wel medicijnen beschikbaar waren.”

Mondiaal FNV steunde de APVVU bij de oprichting van supportgroepen om het onderwerp bespreekbaar te maken. Ook werden telefonische hulplijnen opgericht, evenals een transportvoorziening naar de ziekenhuizen, die niet om de hoek lagen. “Verder richtten APVVU zich op het terugdringen van de binnenlandse arbeidsmigratie, omdat duidelijk was dat juist daardoor het aantal besmettingen groeide”, vertelt Wilma. “APVVU was toen al heel actief met het werkgelegenheidsprogramma MGNREG, waarmee landarbeiders jaarlijks gegarandeerd 100 dagen werk krijgen via de overheid. Daarmee is de migratie enorm teruggedrongen, in sommige dorpen zelfs met 90%.” Inmiddels spelen hiv en aids nauwelijks meer een rol.

Ketenbenadering

Goede herinneringen heeft Wilma ook aan de vele kaderledenreizen die ze heeft begeleid. Vanuit Omdat projecten in de Indiase landbouwsector vanuit verschillende FNV-sectoren worden ondersteund, ligt het voor de hand om FNV-kaderleden te laten kennismaken met arbeidsomstandigheden daar. Wilma: “In de beginjaren lag de focus op het versterken van de

vakbonden. Maar mede dankzij de kaderleden kwam de ketenbenadering, vooral in de zaden sector, in het vizier.. Uitwisselingsbezoeken tussen Nederlandse kaderleden en Indiase landarbeiders illustreerden de link tussen zadenproductie in India en zaadveredeling door Nederlandse bedrijven. De kaderleden reageerden geschokt toen zij het grote verschil in arbeidsomstandigheden en lonen zagen. Kaderleden raakten betrokken bij de opzet van een training over veilig omgaan met pesticiden en gaven die aan collega's in India en Marokko. Zo zie je dat deze missies meer waren dan alleen 'reisjes'. Het bewustzijn over de oneerlijke, grote verschillen tussen hier en daar is gegroeid. En met deze nieuwsbrief verspreiden we de kennis nog meer."

Geen eerlijke prijs

Als goede ontwikkeling noemt Wilma ook het onderzoek dat vorig jaar gedaan is naar de prijzen in de keten van de zaden. Daaruit bleek dat de Indiase zadenproducenten slechts een fractie krijgen van wat de multinationale bedrijven opstrijken. "Deze kennis wordt nu gebruikt om mensen te organiseren. Dit onderzoek is heel goed geweest. Indiase landarbeiders en boeren zijn zich er steeds meer van bewust dat ze onderdeel zijn van een keten en dat zij geen eerlijke prijs krijgen voor hun werk. Deze informatie gebruiken ze nu bij onderhandelingen."

Tempeldanseressen

Twee nieuwe thema's zijn er onlangs bijgekomen: dwangarbeid en de situatie van de *devadasis*, de zogenoemde tempeldanseressen. Dwangarbeid is een onderbelicht onderwerp dat nu opnieuw, met steun van de Nationale Postcodeloterij, aangepakt wordt. "Dwangarbeid is als je niet meer kunt ontsnappen aan je werkgever", licht Wilma toe. "Het heeft een aspect van slavernij: je krijgt je loon als voorschot, bouwt daarmee een schuld op bij je werkgever die alleen afgelost kan worden met hoge rente, door levenslang voor hem te werken. Dwangarbeid is nu strafbaar in India en via een bewustwordingscampagne probeert de landarbeidersbond compensatie te claimen." Sinds kort organiseren de vakbonden de *devadasis*. Dit zijn vaak jonge meisjes die door hun ouders aan een tempel worden gegeven, als geschenk aan god. Zij moeten daar dansen, maar worden ook op grote schaal misbruikt als gratis prostitués. Volgens een geschiedeniswebsite in India was het devadasi-systeem ooit een religieuze praktijk die muziek, dans en verschillende kunstvormen propageerde. Inmiddels is dit systeem verweven geraakt met diepgewortelde kastendiscriminatie, extreme armoede en seksuele uitbuiting. "Bij mijn laatste reis naar India hebben we deze vrouwen ontmoet. Er zitten veel kinderen tussen, maar ook heel krachtige vrouwen. Het is goed dat zij nu binnen de vakbeweging georganiseerd worden."

Vergeten groep is zichtbaar

Wilma was er in de afgelopen jaren getuige van dat APVVU samen met andere Indiase vakbonden met steun van Mondiaal FNV een eigen vakbondsfederatie oprichtte: NAAWU (National Alliance of Agrarian and Allied Workers Union). "In korte tijd hebben ze 850.000 leden georganiseerd en de federatie groeit nog steeds, ondanks de vele tegenwerking. NAAWU is echt bottom-up ontstaan; dat hebben ze goed gedaan. Vrouwen hebben hier een duidelijke positie. Meer dan de helft van de leden en het leiderschap is vrouw. Ze zijn een voorbeeld voor andere bonden en voor mij een enorme inspiratiebron geweest. De leden bestaan voornamelijk uit een vergeten groep werknemers, zonder arbeidscontract en zonder status. Deze groep is zichtbaar gemaakt. Ik ben heel blij dat Mondiaal dit blijft ondersteunen."

Ze zal haar werk zeker gaan missen, zegt Wilma. “Maar ik blijf wel actief voor de vakbeweging”, lacht ze. “Ik heb me al aangemeld als kaderlid voor FNV Senioren.”

2025: Rosa op werkbezoek in India (foto: Wilma Roos)

Rosa is de nieuwe Wilma!

Beleidsadviseur Rosa van Wieringen werkt alweer achttien jaar bij Mondiaal FNV. Ze is eveneens beleidsadviseur en was de laatste jaren vooral verantwoordelijk voor Oost-Afrika. Ze heeft zin om met het project Zaden, onderdeel van het tuinbouwprogramma, aan de slag te gaan. “Ik ben heel blij met dit programma.” Ze ziet in het tuinbouwprogramma een interessante mix van landen: Oeganda, Ethiopië, Ghana, Marokko, Tunesië en India. “In al die landen staat al iets en we hebben goede partners. Met hen hebben we tijdens een brainstormweek de prioriteiten binnen deze sector voor de komende tijd vastgelegd: veilig en gezond werk, en leefbaar loon. Daarnaast natuurlijk ook sociale bescherming en het formaliseren van informeel werk. In de problematiek zit veel overlap, zoals pesticiden. We hebben een goede lobbystrategie ontwikkeld en gaan meer op de toeleveranciersketen zitten. De rol van de FNV is in deze sector al wel duidelijk. Ik zie echt kansen voor de toekomst.” Van Rosa gaan we nog veel horen.

Interviews: Astrid van Unen